

Varpunen ja pikkuvarpunen Keski- ja Pohjois-Uudellamaalla 2021

Juha Honkala
Susanna Kaukinen

Keski- ja Pohjois-Uudenmaan lintuharrastajat Apus ry.

KESKI- JA POHJOIS-UUDENMAAN LINTUHARRASTAJAT APUS RY. I | 2022

ISBN 978-952-68657-4-4

Kannen kuva: Koirasvarpunen syksyllä. Susanna Kaukinen

Raportin kuvat: © Susanna Kaukinen

Karttapohjat: © Google Maps

SISÄLLYS

1	Johdanto.....	4
2	Havaintoaineisto	4
2.1	Varpus- ja pikkuarpushavainnot.....	5
2.2	Havaintoaineiston käsittely	5
3	Varpusen ja pikkuarpusen kannankehitys.....	6
3.1	Varpunen ja pikkuarpusen Keski- ja Pohjois-Uudellamaalla	7
3.2	Varpusen ja pikkuarpusen runsauteen vaikuttavia tekijöitä.....	7
4	Tulokset	8
4.1	Varpunen ja pikkuarpusen kuntakohtaisesti.....	8
4.2	Johtopäätöksiä ja ajatuksia	10
5	Varpusen vuosi.....	11
	Lähteet.....	12
	Varpus ja pikkuarpushavainnoijat.....	12
	Varpus- ja pikkuarpushavainnot karttapohjalla.....	16

1 Johdanto

Varpunen ja pikkuvarpunen valittiin Keski- ja Pohjois-Uudenmaan lintuharrastajat Apus ry:n 40. toimintavuoden teemalajeiksi. Yhdistyksen hallituksen ajatuksena oli pitkin juhlavuotta kannustaa yhdistyksen jäseniä havainnoimaan varpusia ja pikkuvarpusia ja ilmoittamaan havainnot Tiira-havaintojenkeruujärjestelmään. Tiira www.tiira.fi on kaikille avoin järjestelmä.

Teemalajien valinnan taustalla oli huoli, sillä yleisesti tiedetään varpusen taantuneen voimakkaasti kaikkialla levinneisyysalueellaan. Pikkuvarpusen taas tiedetään runsastuneen nopeasti tällä vuosituhannella, joten teemalajien havaintojen tehostetun keräämisen ja aineiston käsittelemisen arveltiin kirkastavan käsitystämme siitä, kuinka näillä lajeilla tällä hetkellä menee. Olemme koonneet tähän raporttiin kuntakohtaiset tiedot jäsentemme havaintoilmoitusten perusteella ja luoneet pienen katsauksen aiempiin tietoihin lajien esiintymisestä Keski- ja Pohjois-Uudellamaalla.

Varpusnaaras syksyllä 2021. Kuva: Susanna Kaukinen

2 Havaintoaineisto

2.1 Varpus- ja pikkuarpushavainnot

Vuoden aikana Tiiraan ilmoitettiin Apus ry:n toimialueelta varpus- tai pikkuarpushavainto 1 192 kertaa. Näistä varpushavaintoja oli 343 ja pikkuarpushavaintoja 849. Apuksen teemavuosi selvästi innosti laskemaan ja ilmoittamaan varpusia, sillä havaintomäärät kasvoivat runsaasti: varpushavaintoja tehtiin 115 % enemmän kuin keskimäärin edellisten viiden vuoden aikana. Pikkuarpushavaintojen määrä oli 94 % suurempi kuin edellisten viiden vuoden aikana keskimäärin. Havaintoja tehneitä henkilöitä oli yhteensä 438 – tässä henkilömäärässä ovat mukana kaikki kunkin havaintoon kirjatut henkilöt. Havainnoitsijoiden nimet löytyvät tämän artikkelin lopusta.

Ilmoitettujen varpus- ja pikkuarpushavaintojen kuukausittainen jakautuminen oli seuraavanlainen: tammikuu 445, helmikuu 98, maaliskuu 129, huhtikuu 100, toukokuu 74, kesäkuu 35, heinäkuu 41, elokuu 21, syyskuu 39, lokakuu 61, marraskuu 62, joulukuu 87. Tammikuun suurta havaintomäärää selittää yksi tekijä: BirdLife Suomen järjestämä pihabongaustapahtuma on suosittu lintuharrastusmuoto linnuista kiinnostuneiden keskuudessa. Suuri osa pihabongaukseen osallistuneista ei arvatenkään ollut tietoinen Apuksen juhluvuodesta, vaan he ilmoittivat havaintonsa siitä huolimatta. Kaiken kaikkiaan pihabongausviikonloppuna 30.–31.1. ilmoitettiin Tiiraan 365 varpus- tai pikkuarpushavaintoa, eli kolmasosa kaikista ilmoitetuista.

2.2 Havaintoaineiston käsittely

Kaikki Tiiraan kalenterivuoden 2021 aikana ilmoitetut varpus- ja pikkuarpushavainnot haettiin järjestelmästä 10.1.2022 ja koottiin excel-taulukoon. Havainnot järjestettiin lajeittain ja kunnittain. Tässä työvaiheessa lajihavainnot järjestettiin pohjoiskoordinaatin mukaan ja aineistosta poistettiin täsmälleen samalla paikalla kahteen tai useampaan kertaan ilmoitetut, potentiaaliset samat yksilöt. Kunkin havaintopisteen suurin yksilömäärä jätettiin edustamaan lajia ko. paikalla. Havaintopisteenä käytettiin havainnoijan Tiiraan ilmoittamaa omaa sijaintipaikkaa. Pieni osa havainnoista oli merkitty karkealla sijaintitarkkuudella (mm. kunnan tarkkuus), näiden havaintojen paikaksi haettiin ilmoittajan nimeämä paikka, esim. katuosoite tai kotiosoite, mikäli se saatiin selville. Kaikkien havaintojen paikka oli näin menetellen sijoitettavissa kartalle.

3 Varpusen ja pikkuvarpusen kannankehitys

Varpusen on luokiteltu kannan nopean vähenemisen takia Suomessa erittäin uhanalaiseksi (Hyvärinen ym. 2019). Se on paikkalintu, joka esiintyy koko Suomessa kaupungeissa ja maaseudulla, kuten hevos- ja karjatiljoilla. Varpusen parimäärän arvioidaan olevan Suomessa noin 220 000 (Lehikoinen ym. 2018). Varpusen pesimäkanta laski vuosien 1975 ja 2017 välillä noin 70 % (Väisänen ym. 2017). Suomessa tapahtunut nopea laskeva kannankehitys ei ole irrallaan laajasta taantumasta ympäri Eurooppaa ja Aasiaa. Tuoreessa tutkimuksessa arvioitiin varpuskannasta huvenneen EU:n alueella puolet, eli noin 247 miljoonaa yksilöä ajanjaksolla 1980–2017 (Burns ym. 2021).

Pikkuvarpusen kanta on luokiteltu elinvoimaiseksi (Hyvärinen ym. 2019). Pikkuvarpusen pesii varpusen tapaan ihmisasutusten läheisyydessä. Se viihtyy taajamissa ja viljelysmailla, mutta varpusesta poiketen harvoin kaikkein urbaaneimmissa paikoissa (Valkama ym. 2011). Pikkuvarpusen parimäärän arvioidaan olevan Suomessa noin 320 000 (Lehikoinen ym. 2018). Pikkuvarpusen pesimäkanta kahdeksankertaistui vuosien 2004 ja 2017 välillä (Väisänen ym. 2017).

Pikkuvarpusen ei ole varpusen tapaan riippuvainen rakennusten koloista, vaan se on pesäkolonsa suhteen joustavampi ja pesii yleisesti mm. pöntöissä ja sähkötulpissa. Pikkuvarpusen räjähdysmäisen runsastumisen myötä on välillä esitetty spekulatioita siitä, että varpusen kärsisi lajienvälisessä kilpailussa. Etelä-Suomen peltolintututkimuksissa on ilmennyt, että ainakaan pesäpaikoista ei kilpailua esiinny, ja muutenkin lajit asuttavat sopuisasti samoja alueita (Valkama ym. 2011).

Varpusen on todennäköisesti kuulunut yhdistyksemme toimialueen pesimälinnustoon hyvin pitkään, arvatenkin pidempään kuin mitkään historiatiedot osaavat kertoa. Ihmisen toimet ovat tarjonneet sille pesimäpaikkoja ja ruokailumahdollisuuksia niin maaseutu-asutuksen tuntumassa kuin kyläkeskuksissakin jopa niin, että varpusta pidettiin hävittämisen arvoisena haittalintuna vielä pitkälle 1900-luvun puolelle (Kivirikko 1947). Lintulajien esiintymishistorian selvittäminen on työlästä, sillä ennen 1800-lukua julkaistut tai kootut lintutiedot ovat maamme lintutieteen historiassa poikkeuksellisia tai painottuvat maantieteellisesti. Varpunen on historiatietojen mukaan ollut ainakin Lounais-Suomessa 1700-luvulla niin runsas, että sen hävittämiseksi julkaisiin kirjallisia ohjeita (Leche 1745). Yhteiskunnan muuttuessa 1900-luvulla kapeni varpusen elintila. Moottoriajoneuvojen täydellisesti syrjäytettyä hevosliikenteen, mutta myös maaseudulla hevosten vähentymisen sekä uudenaikaisen keskitetyn viljan ja säilytyksen takia varpusen todettiin selvästi vähentyneen (Haartman ym. 1967).

3.1 Varpunen ja pikkuvarpusen Keski- ja Pohjois-Uudellamaalla aiempien tietojen valossa

Luonnontieteellisen museon (Luomus) talvilintulaskenta-aineiston mukaan talvilaskennassa 1958–59 yhdistyksemme laskentareittien (16 kpl) varrella 1 207 varpusta. Pelkästään Tuusulan Hyrylästä Keravalle ulottuvan reitin varrelta laskija kirjasi 27.12.1958 muistiin 200 varpusta (Lajitietokeskus 1., laji.fi). Nämä talvilintulaskentatiedot kertovat varpusen olleen hyvin yleinen ja runsas taajamissa ja maaseutuympäristöissä.

Vuosituhanen vaihteessa (2001–2003) Järvenpään kaupungin laajuisessa linnustoselvityksessä laskettiin kaupungin silloiseksi varpusen parimääräksi vähintään 600 paria. Tuolloin todettiin varpusen selvästi taantuneen aiemmasta (joskin tarkka vertailuaineisto on puuttunut) ja lajin puuttuneen monista soveliaista elinympäristöistä, vaikka varpusen olikin tuolloin vielä

kaupungin kahdeksanneksi runsain lintulaji (Honkala ym. 2004).

Talven 2002–2003 talvilintulaskennoissa reittien (17 kpl) varrelta tavattiin yhteensä 409 varpusta. Suurin keskittymä oli Mäntsälän Ohkolassa, josta Olli Elo kirjasi muistiin 122 varpusta (Lajitietokeskus 2., laji.fi). Mainittakoon, että vastaavana ajankohtana talvella 2021–2022 Keski- ja Pohjois-Uudenmaan talvilintulaskentareittien (11 kpl) varrelta tavattiin yhteensä 36 varpusta. Kaiken kaikkiaan talvilintulaskenta-aineisto antaa hyvän käsityksen talvilintulajien runsauksista ja niiden vaihteluista Keski- ja Pohjois-Uudellamaalla talvesta 1958 alkaen.

Keravan kaupungin laajuisessa lintuatlaskartoituksessa 2006–2008 kartoitettiin pesimälajien levinneisyys kaupungin alueella. Lajikohtaisessa yhteenvedossa todetaan varpusen taantuneen rajusti 1990-luvulla, mutta varpusen pesivän vuosina 2006–2008 edelleen paikoin runsaana, mutta ei koko kaupungin alueella (Asikainen & Savelainen 2008).

3.2 Varpusen ja pikkuvarpusen runsauteen vaikuttavia tekijöitä

Varpusen pitkään jatkunutta taantumaa on tutkittu tiedemaailmassa hyvin runsaasti erilaisin hypoteesein. Tuoreessa kotimaisessa tutkimuksessa osoitettiin talviaikaisen ravinnon määrällä sekä riittävällä määrällä pensasaitaa sekä rakennusten koloja olevan positiivinen vaikutus varpusen määrään (Viitanen 2021). Varpunen on riippuvainen ihmisen tarjoamista ruokailumahdollisuuksista, kuten talviruokinnasta ja edellyttää sen lisäksi turvallista pensasaitaa tuki- ja turvapaikakseen. Myös pikkuvarpusmäärät korreloivat positiivisesti ruokintojen määrän kanssa, sillä ne hyödyntävät ruokintoja talvella varpusen tavoin. Pikkuvarpusia esiintyi myös sitä runsaammin, mitä enemmän pensasaitoja oli. Ne hakevat turvaa pensasaidoista samoilta pedoilta kuin varpusetkin (Viitanen 2021).

Varpusen rengastusta lajin suosimassa Loutinpuistossa Järvenpäässä. Kuva: Susanna Kaukinen

4 Tulokset

4.1 Varpuset ja pikkuvarpuset kuntakohtaisesti Keski- ja Pohjois-Uudella- maalla

Teemavuoden varpus- ja pikkuvarpushavainnot sijoitettiin karttapohjalle. Varpusen osalta yli kymmenen yksilön kerääntymät merkittiin kartalle isolla symbolilla ja alle kymmenen yksilön kerääntymät pisteellä. Samasta karttapisteestä vuoden mittaan ilmoitetuista havainnoista valittiin yksilömäärältään suurin edustamaan ko. pistettä. Yli kymmenen varpusyksilön kerääntymiä ilmoitettiin yhteensä 48. Pienempiä, 1–19 yksilön tapaamispaikkoja oli 235.

Pikkuvarpusen runsaudesta johtuen vain yli 20 yksilön kerääntymät merkittiin karttapohjalle isolla symbolilla. Alle 20 yksilön kerääntymät on merkitty pistein. Yli 20 yksilön tapaamispaikkoja oli koko yhdistyksen alueella 106. Pienempiä, 1–19 yksilön tapaamispaikkoja oli 498. Kuntakohtaiset varpus- ja pikkuvarpusluvut on koottu taulukkoon 1.

Taulukko 1. Varpusen ja pikkuvarpusen ilmoitetut yksilömäärät kuntakohtaisesti Apus ry:n toimialueella 2021. Kultakin havaintopaikalta (100 m säde) on valittu havaintopaikan maksimiyksilömäärä.

	Hyvinkää	Järvenpää	Kerava	Mäntsälä	Nurmijärvi	Tuusula
varpunen	213	504	296	221	185	250
pikkuvarpunen	574	1321	757	1053	1481	1351

Hyvinkää

Hyvinkäältä kirjattiin vuoden aikana Tiiraan yhteensä 213 varpusta. Ilmoitetuista havainnoista viisi koski yli 10 yksilön varpusparvea: Talvisilta 20, Rääkänpää 10, Ahdenkallio 16, Etu-Martti 10 ja Martti 28. Pienempiä parvia tai yksittäisiä lintuja oli 34 paikassa.

Hyvinkäältä ilmoitettiin vuoden aikana Tiiraan 574 pikkuvarpusta. Isompia, yli 20 yksilön parvia oli niin Kaukasten kylällä, Kytäjällä, kuin Ylentolassakin. Suurimmat, 50 yksilön parvet nähtiin Ussissa ja Kytäjällä. Pienempiä, alle 20 yksilön parvia nähtiin 58 paikassa.

Järvenpää

Järvenpäästä ilmoitettiin yhteensä 504 varpusta. Kymmenen tai useamman yksilön tapaamispaikkoja oli 16. Niistä laskettiin yhteensä 279 varpusta. Laurilassa, Pöytäalhossa ja Pajalassa tavattiin 30, 32 ja 35 yksilön parvet. Alle kymmenen yksilön tapaamispaikkoja oli 78, joista laskettiin 225 yksilöä.

Pikkuvarpusia havaittiin Järvenpäässä yhteensä 1 321, näistä alle 20 yksilön parvissa oli 829 yksilöä. Isommista parvista, joita oli 16, laskettiin yhteensä 492 pikkuvarpusta. Suurimmat, yli 40 yksilön parvet nähtiin Isokydössä, Pajalassa, Loutissa, Peltolassa ja Haarajoella.

Kerava

Keravalta ilmoitetuista 296 varpusesta valtaosa, eli 230 nähtiin isoissa, vähintään 10 varpusen parvissa. Isoja parvia ilmoitettiin yhteensä 10. Suurin parvi, jossa oli 60 yksilöä, nähtiin aivan ydinkeskustassa Prisma-keskuksen ja City-marketin liepeillä. Pienempiä suurparvia nähtiin Saviolla (25 yksilöä), Paasikivenaukion liepeillä (25 yksilöä) ja Sorsakorvessa (30 yksilöä). Pieniä, alle kymmenen varpusen tapaamispaikkoja ilmoitettiin 21, niissä oli yhteensä 66 varpusta.

Pikkuvarpusia ilmoitettiin Keravalta yhteensä 757. Suurimmissa jättiparvissa oli 120 ja 100 yksilöä. Nämä parvet nähtiin Keravanjokivarressa Jaakkolassa ja Lapilan koillispuolella. Kaiken kaikkiaan yli 20 yksilön parvia nähtiin 12. Pienemmissä parvissa (41 kpl) oli yhteensä 175 yksilöä.

Mäntsälä

Mäntsälän 221 varpusesta 153 havaittiin vähintään 10 yksilön parvissa. Näitä parvia havaittiin yhteensä yhdeksän. Suurimmat, 30 yksilön parvet nähtiin keskustan alueella paloaseman liepeillä ja Saikarissa, kunnan pohjoisosassa. Keskustan eteläreunalla, Koskenrannassa nähtiin 25 yksilön parvi. Pieniä parvia ja yksittäisiä varpusia havaittiin laajalla alueella, yhteensä 68 yksilöä.

Pikkuvarpusia ilmoitettiin Mäntsälästä yhteensä 1 053. Yli 20 yksilön parvia nähtiin 18 paikassa. Isolakeen alueelta ilmoitettiin kaksi 50 yksilön parvea, jotka tulkittiin eri parviksi. Myös Viljamaan alueelta laskettiin 50 yksilön parvi. Talvilintulaskenta kirkonkylän alueella tuotti yhteensä 120 pikkuvarpusta, mutta näiden yksilöiden tarkka paikka ei ole tiedossa. Pienempiä pikkuvarpusparvia havaittiin 68 eri paikassa, yhteensä 405 yksilöä.

Nurmijärvi

Nurmijärveltä ilmoitettiin vain kaksi yli 10 yksilön varpusparvea. Kuntakeskuksen alueelta, kirkon eteläpuolelta tavattiin 11 yksilön parvi. Maaseutumaisemissa, Rajamäen itäpuolella, maatilan piha-
piirin tuntumassa tavattiin 21 varpusen parvi. Kaikki muut ilmoitetut 153 varpusta 43 tapaamispaikassa olivat joko yksittäisiä lintuja tai pieniä, 2–9 varpusen parvia.

Pikkuvarpusia kirjattiin Nurmijärveltä vuoden aikana yhteensä 1 481. Isoja, 20 tai useamman yksilön parvia nähtiin 25 paikassa. Suurimmat parvet 145 ja 90 yksilöä nähtiin Klaukkalassa. Järvenpohjan alueella nähtiin 70 ja 55 yksilön parvet. Pienempiä pikkuvarpusparvia tai pareja nähtiin laajalla alueella eri puolilla kuntaa yhteensä 99 tapaamispaikassa. Yksilöitä näissä pikkuparvissa oli 458.

Tuusula

Tuusulasta ilmoitetuissa suurimmissa varpusparvissa oli 32 ja 30 yksilöä. Nämä parvet olivat Joke-
lassa ja Mattilan alueella, Hyrylän ja Keravan välissä. Pieniä, 2–9 varpusen parvia, sekä yksittäisiä varpusia tavattiin 33 paikassa, yhteensä 118 yksilöä.

Pikkuvarpusia ilmoitettiin yhteensä 1 351, joista yli 20 yksilön parvissa 907. Näitä ns. suurparvia oli 23. Pajalassa ja Tuomalassa, Rantatiellä nähtiin suurimmat 80 yksilön parvet. Ruskelassa, Lassilan tilalla nähdyssä parvessa oli 70 yksilöä. Muita hyväkokoisia parvia nähtiin Vanhakylässä a 60

ja a 50, Kytömaalla a 60 ja Jokelassa a 50. Alle 20 yksilön tapaamispaikkoja oli yhteensä 75. Niissä tavattujen pikkuvarpusten yhteismäärä oli 444 yksilöä.

4.2 Johtopäätöksiä ja ajatuksia

Tehostettu varpus- ja pikkuvarpushavainnointi tuotti kaksikertaisen määrän lajihavaintoja verrattuna viiden edeltävän vuoden havaintoilmoitusten lukumääriin. Havaintojen perusteella ei voida päätellä parimääriä, mutta kartalle vietyinä tulokset antavat hyvän käsityksen lajien levinneisyydestä ja tietoa lajeille suotuisimmista alueista yhdistyksemme toimialueella. Tulosten perusteella saattaisi olla mahdollista perustaa laskentareittejä lajien parhaille esiintymäalueille, esimerkiksi taajamiin. Vuosittain talviaikaan toistettuna varpuslaskennat saattaisivat jatkossa antaa hyvän käsityksen kannanmuutoksista.

Varpuskoiras rengastettavana. Kuva: Susanna Kaukinen

5 Varpusen vuosi

Susanna Kaukinen

Viime vuonna yhdistyksessämme tarkkailtiin erityisesti varpusia. Ilahduttavan monta kertaa pääsin itsekin Tiiraan varpushavaintojani ilmoittamaan. Varpusia on siinä mielessä helppo etsiä, että ne viihtyvät ihmisen asuttamilla alueilla ja niitä voi nähdä ympäri vuoden. Omat varpushavain-toni ovat Järvenpäästä keskustan tienoilta, ja olen etsinyt niitä niin työmatkalla kuin koiran kanssa ulkoillessa. Useimmiten varpuset tuntuivat ilmestyvän näköpiiriin aivan sattumalta - toki minulla on varpustutka aina valppaana ja yritän mahdollisuuksien mukaan muunnella rutiininomaisia kulkureittejä. Koiran kanssa tuli tutkittua monet pensaat, joiden toivoin sisältävän varpusparven, mutta etsimällä etsien en niitä oikein löytänyt. Lupaavan kuuloista tsilputusta kuului monen pensaidan uumenista, mutta äänen lähteenä oli kuitenkin varpusen sijaan pikkuvarpusen.

Varpusnaaraan puvussa ei ole silmiinpistäviä tuntomerkkejä, eikä se todellakaan koreile asullaan. Mutta onhan se jollakin tavalla suloisen oloinen lintu! Koirasvarpusella on puolestaan hyvin selvinä tuntomerkkeinä harmaat posket ja päälaki. Asu on usein hieman epäsiistin näköinen. Konstailemattomia ja vaatimattomia, sellaisia ovat varpuset! Pikkuvarpusen vaalean posken tumma pilkku on helppo tuntomerkki näiden kahden saman näköisen lajin erottamiseksi.

Varpunen on yksi suosikkilinnuistani, mutta vasta varpuselle omistettu vuosi sai minut etsimään niitä tosissani. Ennestään tiesin, että varpusia löytyy Järvenpäässä Alankotien alkupäästä Ravintola Sauhun ympäristöstä, Wärtsiläkadun Neste-huoltoaseman liepeiltä sekä kävelykatu Jannen varrelta. Hiukan huvittavalta tuntui löytää vasta viime vuonna varpusyhteisö kymmenen minuutin kävelymatkan päästä kotoa. Loutin Kulma -kioskin ympäristön pensaat tarjoavat linnuille mukavat oltavat ja minulle mahdollisuuden saada kivoja kuvia. Löysin useamman linnun parvia myös Kartanon koulun ja Seutulantien ympäristöstä sekä Rantapuistosta.

En ole juurikaan matkustellut ulkomailla Pohjois-Norjaa lukuunottamatta. Varpusia muistan nähneeni ainakin Tromssassa ja Varanginvuonolla. Myös siellä linnut löytyivät rakennetusta ympäristöstä. Pikkuvarpusen ei ole levittäytynyt näin pohjoiseen.

Vaikka olen aloittanut lintuharrastuksen vasta keski-iän kynnyksellä, on jonkinlainen kiinnostus lintuihin seurannut läpi elämän. Nuorena Helsingissä asuessani kävin Töölönlahden rannalla kuvaamassa varpusia käsitarkenteisella Nikon FG-20 kinofilmikamerallani. Suhteellisen paikallaan pysyvänä ja ihmisen lähelle päästävänä lajina varpusen on mukava kohde harrastelijakuvaajalle. Diat ovat jo vuosien saatossa kadonneet jonnekin, mutta mielessäni ne säilyvät parhaimpina lintukuviani.

Varpusen vuoden alkaessa olin varma, etten oppisi erottamaan varpusta ja pikkuvarpusta toisistaan pelkästä äänestä. Pikkuhiljaa on tullut muutamia tilanteita, jossa olen ääntelyn perusteella ha-vahtunut katsomaan tarkemmin pensaisiin, ja toden totta, olen löytänyt sieltä varpusen! Vielä en uskalla pelkkään äänihavaintoon luottaa, vaan tarvitsen vahvistukseksi myös näköhavainnon. Kesällä lomailimme muutaman viikon Sallassa ja asioimme aina samassa S-marketissa. Kattoraken-teisiin vilahteli lintuja, jotka kuulostivat varpusilta, mutta täysin varma en ollut. Lopulta ties

kuinka monen kauppareissun jälkeen onnistuin näkemään linnun ja varmistamaan määrittäkseni oikeaksi. Voi sitä onnistumisen ja oppimisen riemua!

LÄHTEET

Burns, F., Eaton, M. A., Burfield, I. J., Klvaňová, A., Šilarová, E., Staneva, A., & Gregory, R. D. (2021). Abundance decline in the avifauna of the European Union reveals cross-continental similarities in biodiversity change. *Ecology and Evolution*, 11, 16647–16660. <https://doi.org/10.1002/ece3.8282>

Asikainen M. & Savelainen M. (2008). Keravan lintuatlas. <http://www.keravanluonto.fi/linnut/> (viitattu 6.2.2022).

Haartman, L. von, Hildén, O., Linkola, P., Suomalainen, P. & Tenovuo, R. (1967). Pohjolan linnut värikuvin II. Otava.

Honkala, J. & Niiranen, S. (2004). Järvenpään linnustotutkimus 2001–2003. *Linnut-vuosikirja* 2004: 128–136.

Hyvärinen E., Juslén A., Kemppainen E., Uddström A., Liukko U.-M. (toim.) (2019). *Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019*. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki.

Kivirikko, K. E. (1947). Suomen linnut II. Varpunen. WSOY.

Leche, J. (1745) Herra Tohtori Lechen neuvoja varpuslintujen eli harmaavarpusten hävittämiseksi. *Kongl. Vetenskaps Akademiens Handlingar 1745*, 153–158. Suomennettuna teoksessa: Kivistö, S., & Lehikoinen, E. (2009). *Suomen lintutieteen synty: Turun akatemian aika*. Faros-kustannus.

Lajitietokeskus 1., (laji.fi) havaintoerä: <https://laji.fi/view?uri=http:%2F%2Ftun.fi%2FJX.96885>

Lajitietokeskus 2., (laji.fi) havaintoerä: <https://laji.fi/view?uri=http:%2F%2Ftun.fi%2FJX.95987>

Lehikoinen A., Below A., Jukarainen A., Laaksonen T., Lehtiniemi T., Mikkola-Roos M., Pessa J., Rajasärkkä A., Rusanen P., Sirkiä P., Tiainen J., Valkama J. (2018). Suomen lintujen pesimäkantojen koot. *Linnut-vuosikirja* 2018: 38–45.

Valkama, Jari, Vepsäläinen, Ville & Lehikoinen, Alekski 2011: Suomen III Lintuatlas. – Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. <<https://cdn.laji.fi/files/birdatlas/lintuatlas3koko.pdf>> (viitattu 8.2.2022).

Viitanen, L. (2021). Varpusen talvirunsauteen vaikuttavia tekijöitä suomalaisissa taajamissa. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Bio- ja ympäristötieteiden laitos.

Väisänen R., Lehikoinen A., Sirkiä P. (2017). Suomen pesivän maalinnuston kannanvaihtelut 1975–2017. *Linnut-vuosikirja* 2017: 16–31

Varpus- ja pikkuarpushavainnoijat 2021

Aalto Arja
Aalto Timo
Aaltonen Kimmo
Ahlgren Päivi

Ahtiainen Ari
Alho Jukka
Arponeva Pekka
Auramo Päivi

Baas-Kuronen Aulikki
Boman Hanna
Boman Katja
Boman Tarmo

Bremer Ulla	Immonen Eija	Korhonen Pekka
Carlstedt Hannu	Ingerman-Vilpas A	Kormu-Lindgren Päivi
Degerstedt Kari	Itäkodes Reija	Kosonen Matti
Dworeck Soili	Itävuola Ulla	Kostiainen Timo
Eklund Leila	Jansson Kurt	Kosunen Petri
Elo Olli	Joensuu Johanna	Kouki Jari
Erkkilä Jari	Johansson Hannele	Kuisma Ari
Eskelinen Anna	Johansson Pentti	Kuisma Oiva
Etula Tuija	Johansson Risto	Kujanpää Markku
Forsblom Ritva	Johansson Ritva	Kukkala Sirpa
Gråsten Veikko	Jokilahti Markku	Kuljukka Ella
Gustafsson Eila	Jokinen Heikki	Kullberg Sami
Gustafsson Sirkka	Jokinen Marjut	Kupila Osmo
Gört Risto	Jussila Atso	Kurtio Olavi
Hallamäki Yrjö	Jussila Janne	Kuukkanen Anu
Hallikainen Raili	Jussila Juho	Kuusinen Pentti
Hannukainen Keijo	Jussilainen Keijo	Kyyhkynen Mika
Hannula Emmi	Jylli Tauno	Kyyhkynen Monica
Harjasto Sirkku	Järvi Jaana	Kähärä Sakari
Harju Maire	Järvi Ulla	Käpymäki Tatu
Hautamäki Hannele	Järvinen Jorma	Kärkkäinen Timo
Havaste Kari	Kallio Pirkko	Kärnä Ari
Hedborg Soili	Kallio Riitta	Könönen Reino
Heikkilä Mirja	Kalliola Risto	Laakso Jaakko
Heikkilä Taina	Karhulahti Jekku	Laaksonen Eero
Heikkinen Leena	Karjalainen Tuula	Laaksonen Jari
Heikkinen Terttu	Karkkulainen Timo	Laaksonen Tuula
Heimbürger-Husgafvel Rea	Karlsson Petteri	Lahtinen Matti
Heiskanen Marko	Karttunen Jari	Lahtinen Tuija
Helander Jari	Karttunen Päivi	Laiho Jukka
Helin Erkki	Karttunen Venla	Laiho Pasi
Helin Irma	Karvinen Hilikka	Laine Matti
Helminen Helena	Kaukinen Susanna	Laitia Marja
Helminen Kyllikki	Kauko Anja	Laitinen Tuija
Helminen Seppo	Kauppila Elina	Lammi Esa
Hermas Mika	Kauppila Ossi	Lammi Hanna
Hietaniemi Riitta	Kavèn Marja-Liisa	Lapinaho Kari
Hietaniemi Tapio	kemppainen kyllikki	Lappalainen Tiina
Hirvensalo Marika	Kemppi Irma	Larm Timo
Hirvi Kaija	Kervinen Unto	Laukkanen Terje
Holma Hilla	Ketonen Janne	Laurila Petri
Holma Olli	Kettunen Marko	Laurila Päivi
Honkala Eija	Kettunen Seija	Lautiainen Eetu
Honkala Juha	Kiljunen Jaana	Lehikoinen Mirja
Honkainen Markku	Kinnunen Juho	Lehmusto Marja
Houanou Maija	Kiuru Tuula	Lehtinen Jarmo
Hovi Eero	Kivilahti Anniina	Lehtonen Mirja
Hovi Pia	Kivistö Terttu	Lehtovirta Eeva
Hukkanen-Nevander R.	Koho Jarmo	Leino Arja
Huotari Sirkku	Koistinen Mervi	Lemmetti Lea
Huttunen Raija	Koivuniemi Ali	Lempinen Aila
Huttunen Soili	Kokko Raija	Leppälä Airi
Hyrylä Martti	Kokkonen Petri	Lindberg Yrjö
Hyryläinen Stina	Kollanen Kati	Lindgren Helmi
Hämäläinen Markku	Kolu Alli	Lindgren Jarkko
Hämäläinen Raimo	Kolu Eero	Lindgren Martti
Hännikäinen Martti	Komsi Anne	Lindqvist Seppo
Iikkanen Matti	Kontturi Camilla	Lindström Pauli
Ikonen Minka	Korhonen Irma	Linna Marianne
Ikäläinen Janne	Korhonen Jukka	Lintunen Kimmo

Lopez Angel	Oksanen Unto	Riikonen Satu
Luukkonen Helena	Olenius Tuija	Riikonen Tapani
Luukkonen Markku	Olin-Niemelä Carola	Riipinen Milla
Löfström Tuula	Orajärvi Olli	Rinne Eeva
Malkakorpi Lotte	Orre Tomi	Rinne Eija
Mamia-Koivunen Anu	Ottelin Jukka	Rissanen Maila
Mannerkoski Ilpo	Ottelin Virpi	Rissanen Pekka
Mannerkoski Matias	Ovaska Paula	Ritala Hannele
Mannerkoski Tuomas	Paasimaa Harri	Roine Raija
Manninen Sanna	Paavilainen Kerttu	Ronkainen Riitta
Martikainen Piia	Paavilainen Tapani	Roslund Perhe
Martikainen Riitta	Pakarinen Jukka	Rossinen Tarja
Maunu Anne	Parta Tarja	Ruhanen Antti
Melender Kirsi	Passi Kauko	Ruotsalainen Reino
Merilinna Johanna	Pelkonen Tero	Ryhänen Tuula
Meriläinen Jukka	Peltomaa Satu	Rytkölä Jarmo
Meriläinen Tuula	Peltoranta Lasse	Räikkönen Jorma
Mikkonen Hannu	Penttinen Jouko	Röyttä Juhani
Mikkonen Reijo	Pesanto Hanna	Saari Minna
Mikkonen Sisko	Pietikäinen Arto	Saarikivi Aino
Moberg Markus	Pietilä Heikki	Saارين Riitta-Liisa
Mussalo Veli	Pietilä Kirsti	Saarnio Ilkka
Mustonen Kaisa	Pihlman Pasi	Saarnio Ulla
Mäenpää Laura	Piltonen Jari	Salin Hannu
Mäenpää Tarja	Pirinen Inkeri	Salmi Timo
Mäensivu Anne-Maria	Pitkänen Eila	Salminen Ilpo
Mähönen Kari	Pitkänen Esa	Salminen Tapani
Mäkelä Keijo	Pitkäranta Harri	Salo Rainer
Mäkinen Arto	Pitkäranta Marjut	Salo Veikko
Mäkinen Hanna	Pokkinen Ari	Salokoski Tatu
Mäkinen Markku	Porokari Kia	Salonen Aarno
Männistö Teemu	Porokari Marju	Salonen Heljä
Mäntylä Pia	Porokari Pertti	Sarkima Timo
Mäntynen Seppo	Pulkkinen Elina	Sarkkinen Veikko
Naukkarinen Vesa	Pulksten Anne	Sartlärvi Hannele
Niemi Kari	Pulksten Pekka	Savolainen Irja
Niemi Sirpa	Puolakka Anni	Savonheimo Eevariitta
Nieminen Aki	Puolakka Petri	Savonmäki Sirkka
Nieminen Jukka	Puukari Riitta	Selby Ashley
Nieminen Reijo	Puustinen Olli	Seppälä Leena
Niiniviita Ari	Pätäri Sirkku	Seppälä Liisa
Niinivirta Jukka	Pääрни Helena	Seuna Eija
Niiranen Seppo	Pääрни Jari	Seuna Veikko
Nikkinen Minna	Pöyhönen Hanne	Sihvonen Juha
Nikko Marjo	Raevaara Tiina	Silenius Veera
Nissinen Tarja	Rahikainen Lauri	Sirainen Jorma
Nisula Jouni	Raitio Matti	Sirkka Nooa
Nummela Matti	Ranta Urpo	Siven Jari
Nummela Pirkko	Rantala Elina	Sjöstedt Tuula
Nuorviita Hanna	Rantala Mariitta	Soini Sini
Nurminen Leena	Rantamäki Ari	Sola Petri
Nuutinen Carola	Rantamäki Olli	Sola Tuija
Nyandoto Teija	Rantanen Tomi	Sole Tilda
Nyberg Sami	Rautakorpi Martti	Sorvali Anne
Nykänen Heidi	Rautio Jouko	Sten Tiia
Ojala Päivi	Rautio Marjatta	Ström Anja
Ojalehto Heli	Rautio Tuulikki	Sulander Taavi
Ojalehto Sini-Helmi	Reilio Jari	Suonio Riikka
Okko Olli	Reutsalo Tuula	Svanström Päivi
Oksa Lea	Riikonen Arto	Syrjänen Mikko

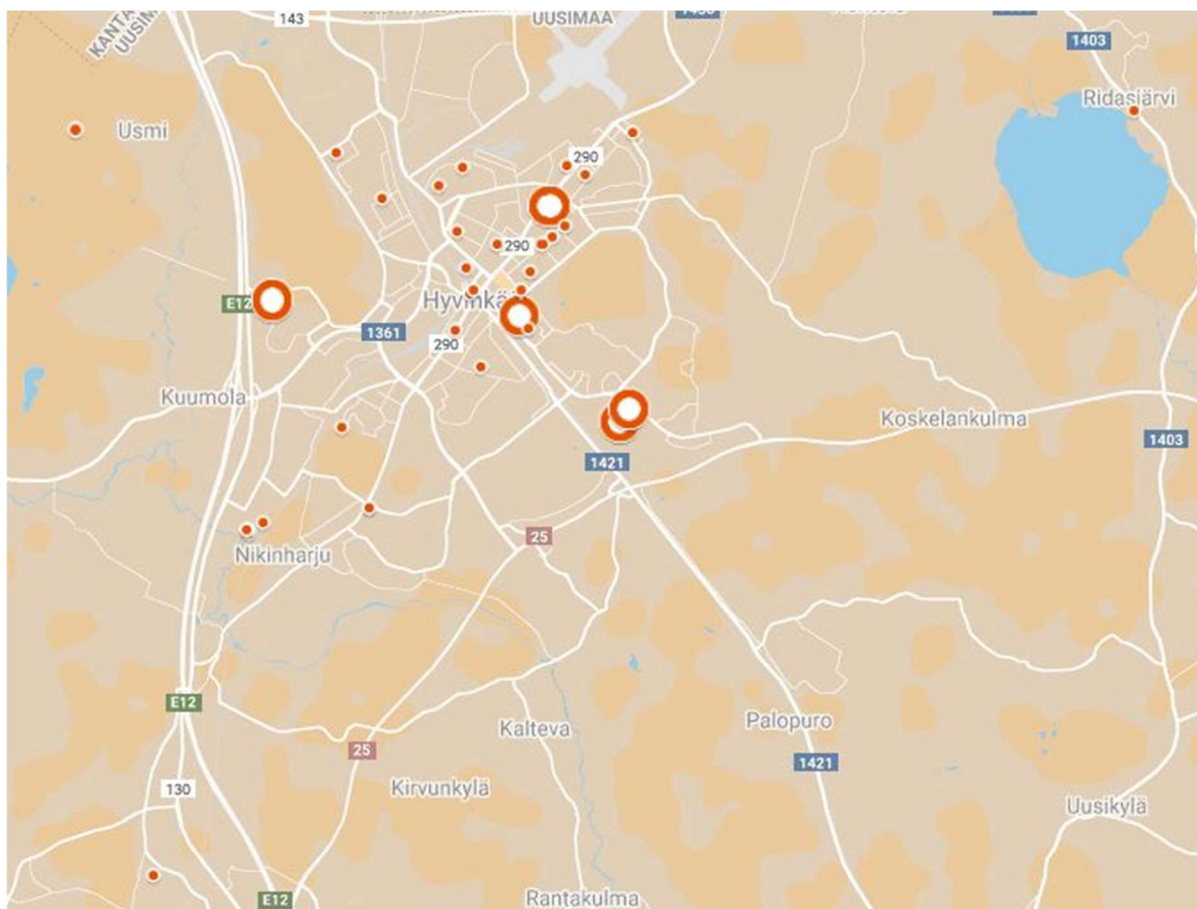
Syrmä Mervi
Syvänen Tuula
Taavitsainen Mikko
Tainijoki Mari
Takala Sinikka
Takanen Tuomas
Takatalo Seppo
Talja Jarmo
Tamminen Reijo
Tarvainen Aila
Tarvainen Timo
Taskila Pirjo
Tavastila Pirkko
Tennosmaa Maija-Liisa
Tiainen Kirsi
Tiirakari Markku
Tiirikainen Tapio
Tiitta Saara
Tilli Markku
Tirri Ina
Toivainen Jukka
Toivanen Tero

Tonteri Seija
Tuomala Pekka
Tuomi-Lönnblad Merja
Tuominen Eevi
Tuomivaara Sini-Maria
Turtiainen Ossi
Turunen Maarit
Tuvikene Maris
Tyrväinen Anja
Ukkonen Tuija
Uusitalo Pertti
Valtonen Silja
Valve Heini
Velama Päivi
Viander Irja
Vihanto Jukka
Viitaja Jorma
Vilpas Eero
Vilppula Tuula
Vionoja Marjatta
Viskari Vesa
Visti-Korhonen Pia

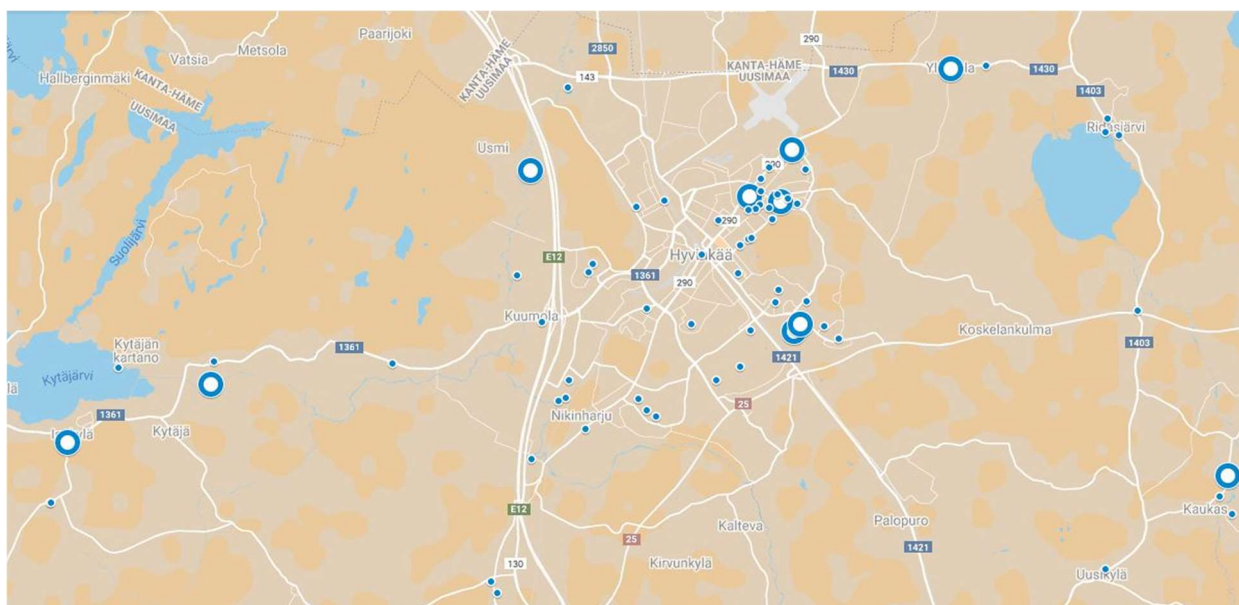
Vuori Jouko
Vuorikoski Marjatta
Vuoti Antero
Vuoti Pirjo
Vähä-Piikkiö Inkeri
Vähätalo Niku
Vähäviita Rami
Väisänen Seppo
Välilä Hanna-Mari
Väyrynen Timo
Väänänen Jatta
Wahlman Kirsti
Wallenius Raimo
Wallenius Tuula
Westerberg Heidi
Wiljanen Arto
Wiljanen Pirjo-Sinikka
Wördman Marja
Ylinen Mika
Yliollitervo Jani
Yliollitervo Johanna
Yliollitervo Salla

Varpus- ja pikkuarpushavainnot 2021 karttapohjalla, Hyvinkää

Kymmenen tai useamman varpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 10 yksilön paikat pisteellä.

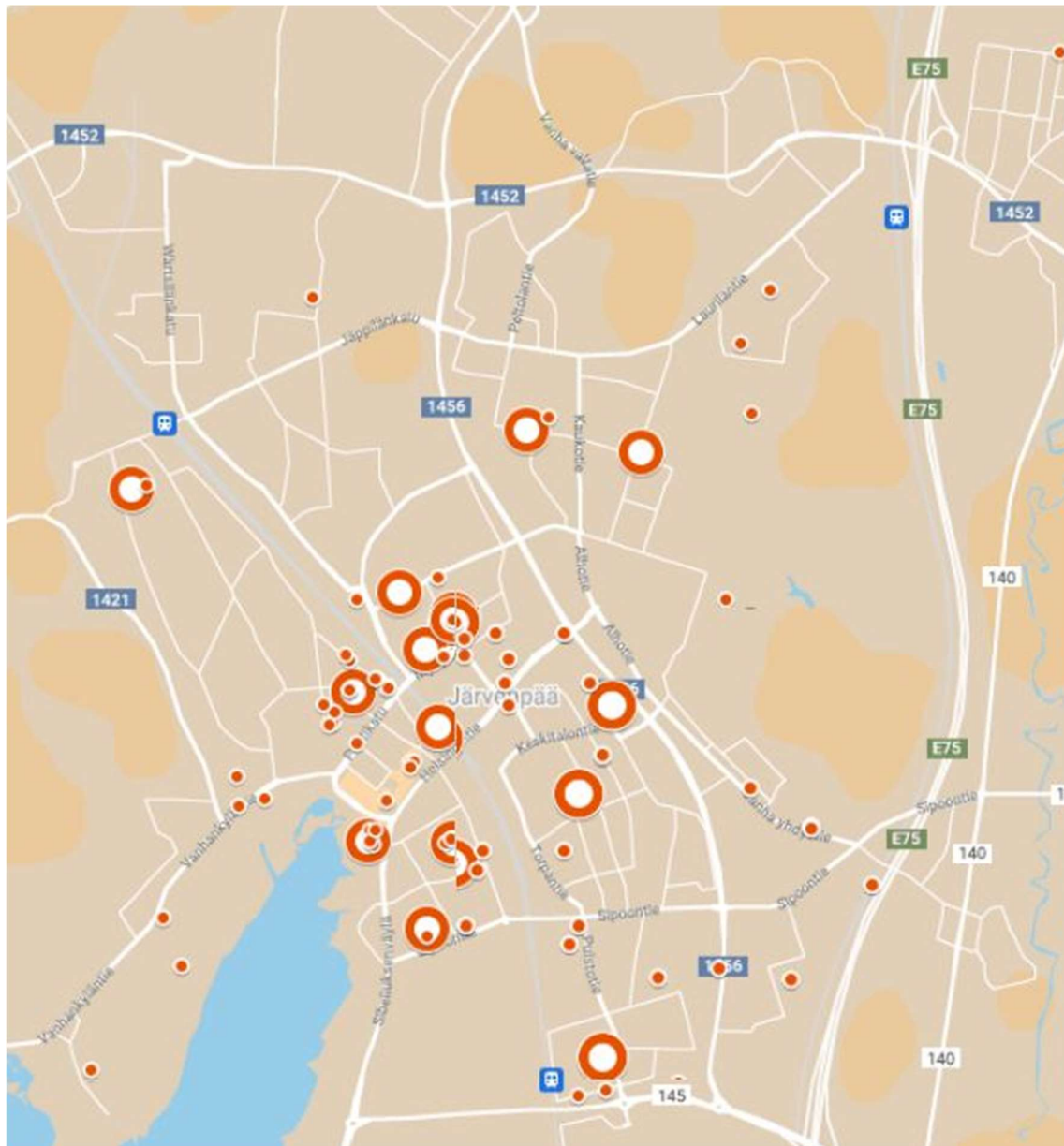

Kahdenkymmenen tai useamman pikkuarpushyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 20 yksilön paikat pisteellä.

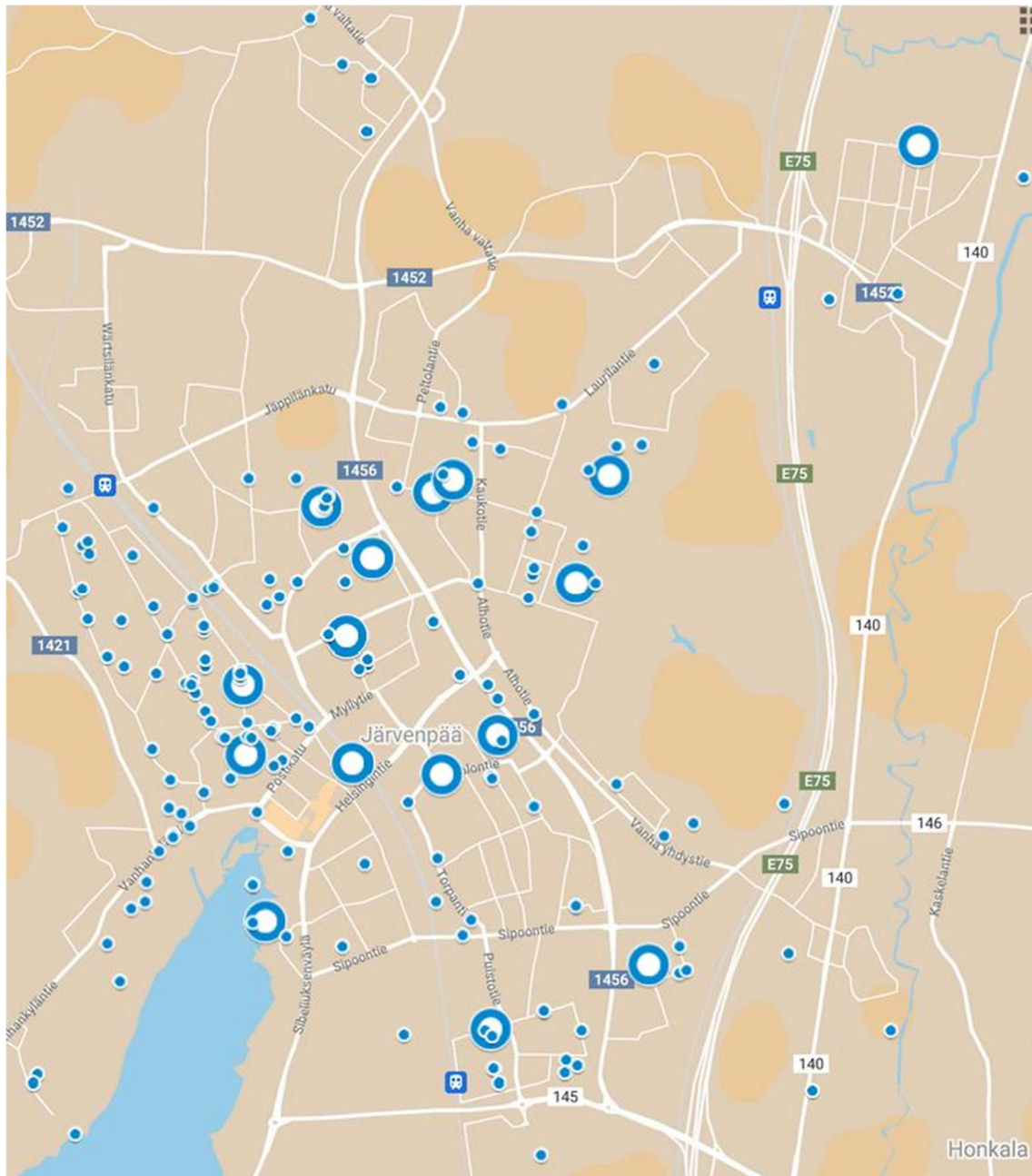

Varpus- ja pikkuvarpushavainnot 2021 karttapohjalla, Järvenpää

Kymmenen tai useamman varpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 10 yksilön paikat pisteellä.

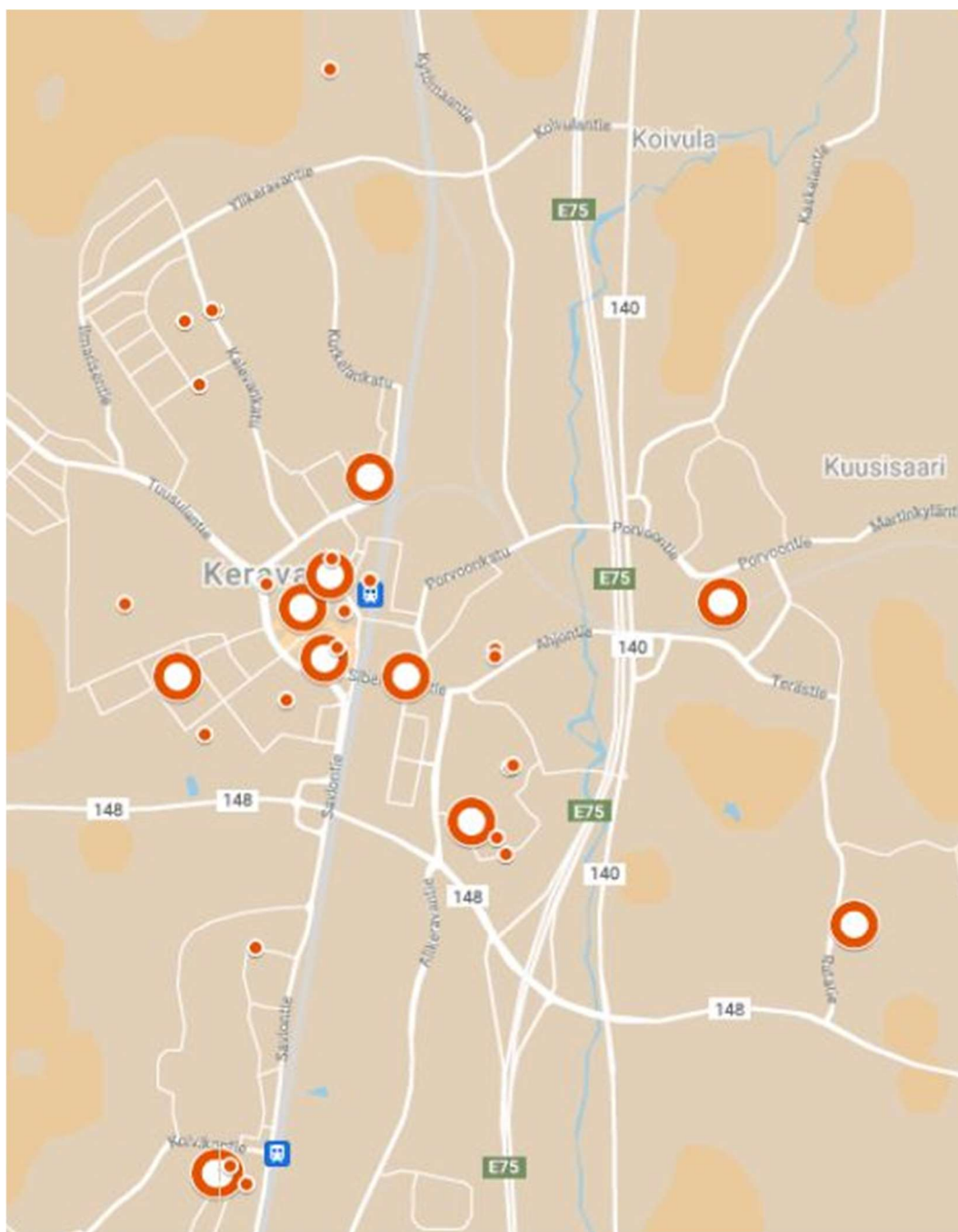

Kahdenkymmenen tai useamman pikkuvarpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 20 yksilön paikat pisteellä.

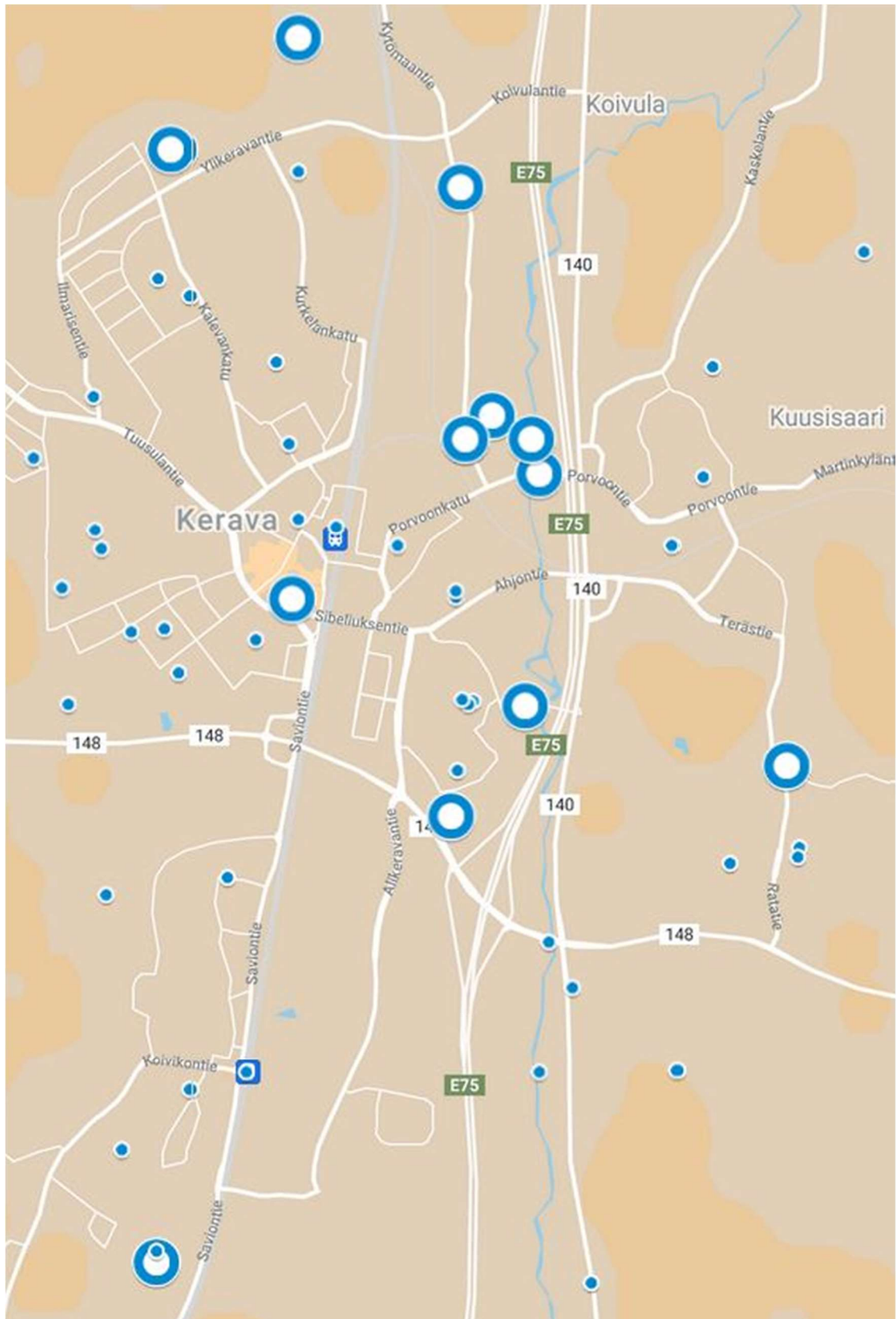

Varpus- ja pikkuvarpushavainnot 2021 karttapohjalla, Kerava

Kymmenen tai useamman varpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 10 yksilön paikat pisteellä.

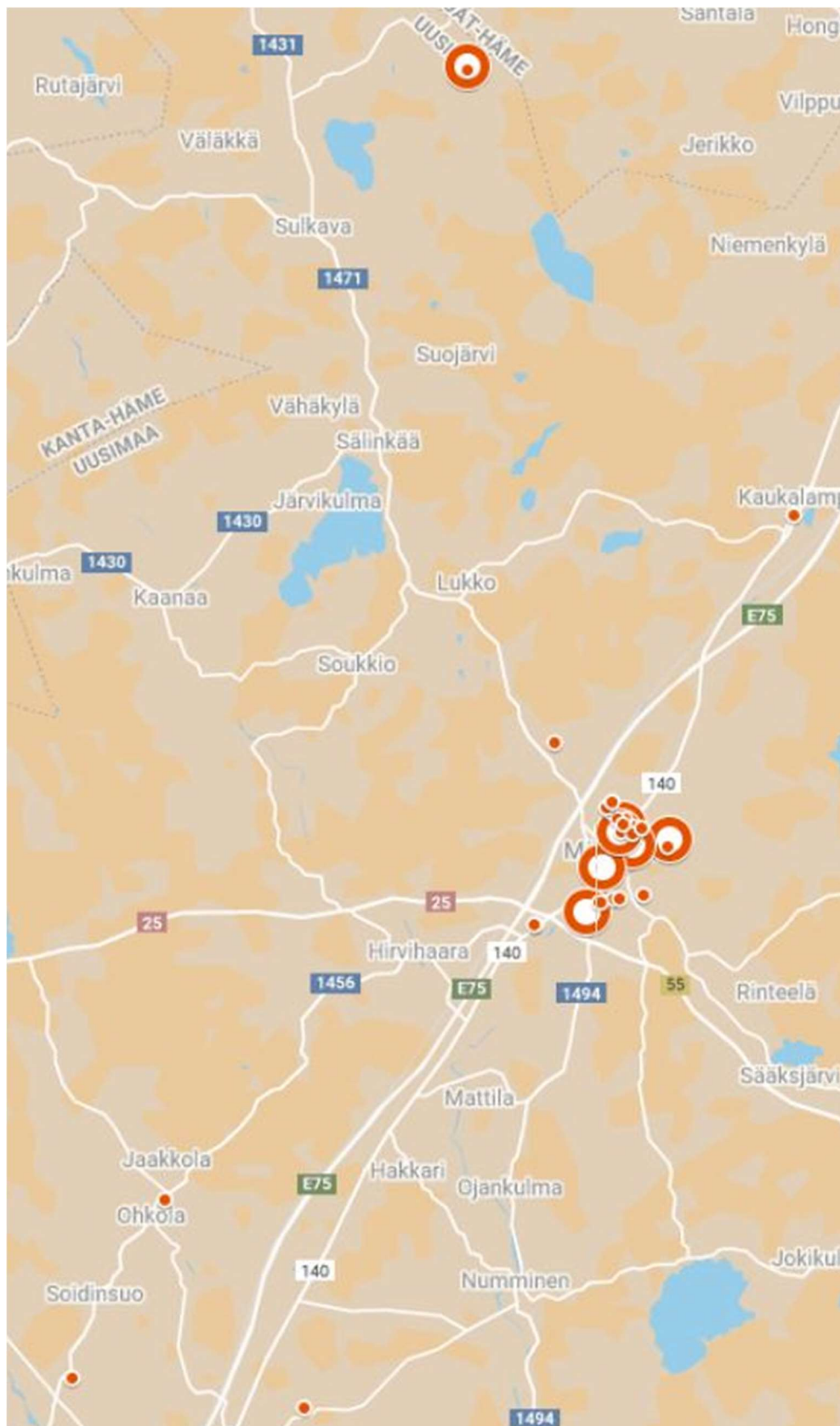

Kahdenkymmenen tai useamman pikkuvarpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 20 yksilön paikat pisteellä.

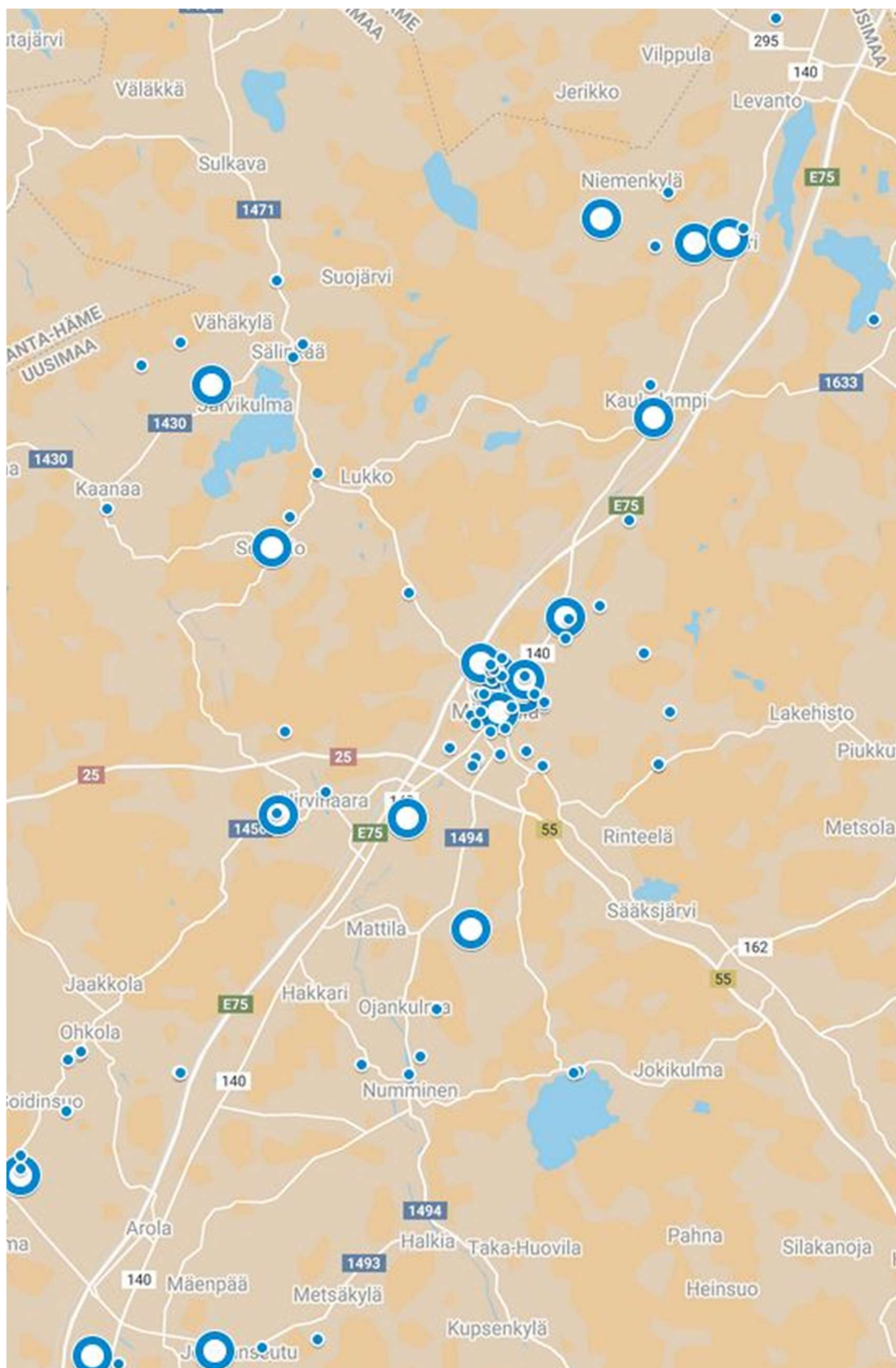

Varpus- ja pikkularpushavainnot 2021 karttapohjalla, Mäntsälä

Kymmenen tai useamman varpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 10 yksilön paikat pisteellä.

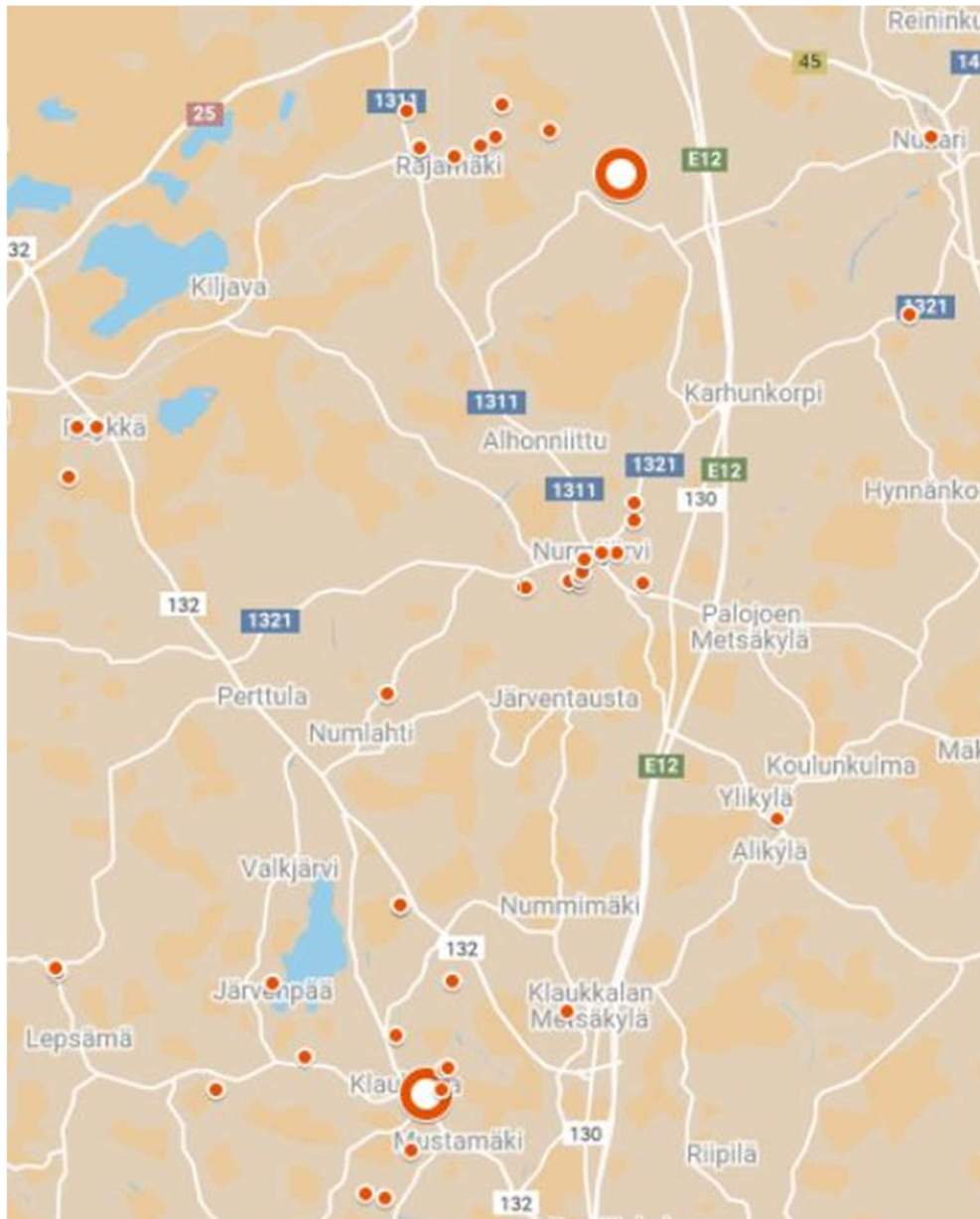

Kahdenkymmenen tai useamman pikkuvarpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 20 yksilön paikat pisteellä.

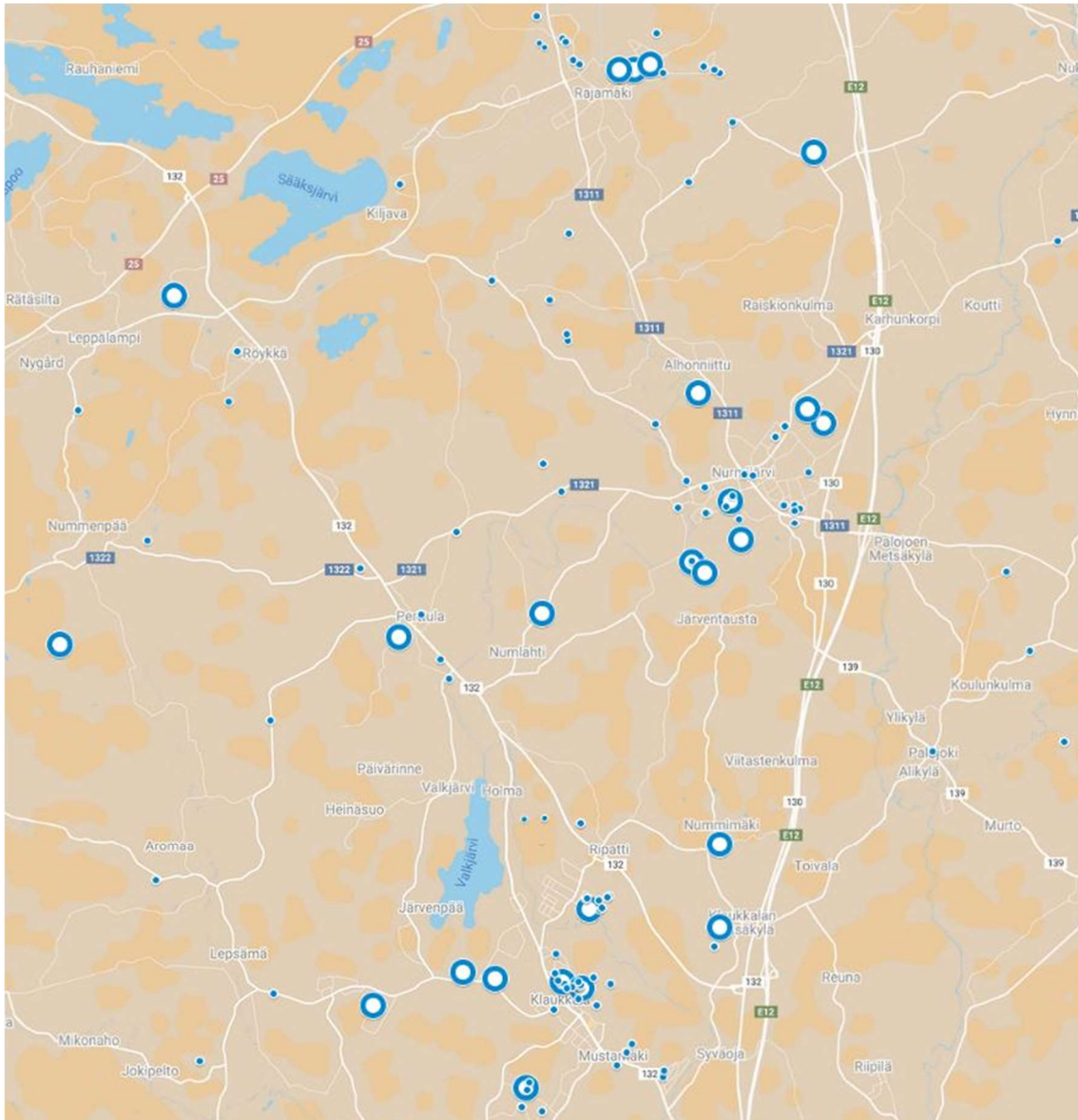

Varpus- ja pikkuvarpushavainnot 2021 karttapohjalla, Nurmijärvi

Kymmenen tai useamman varpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 10 yksilön paikat pisteellä.

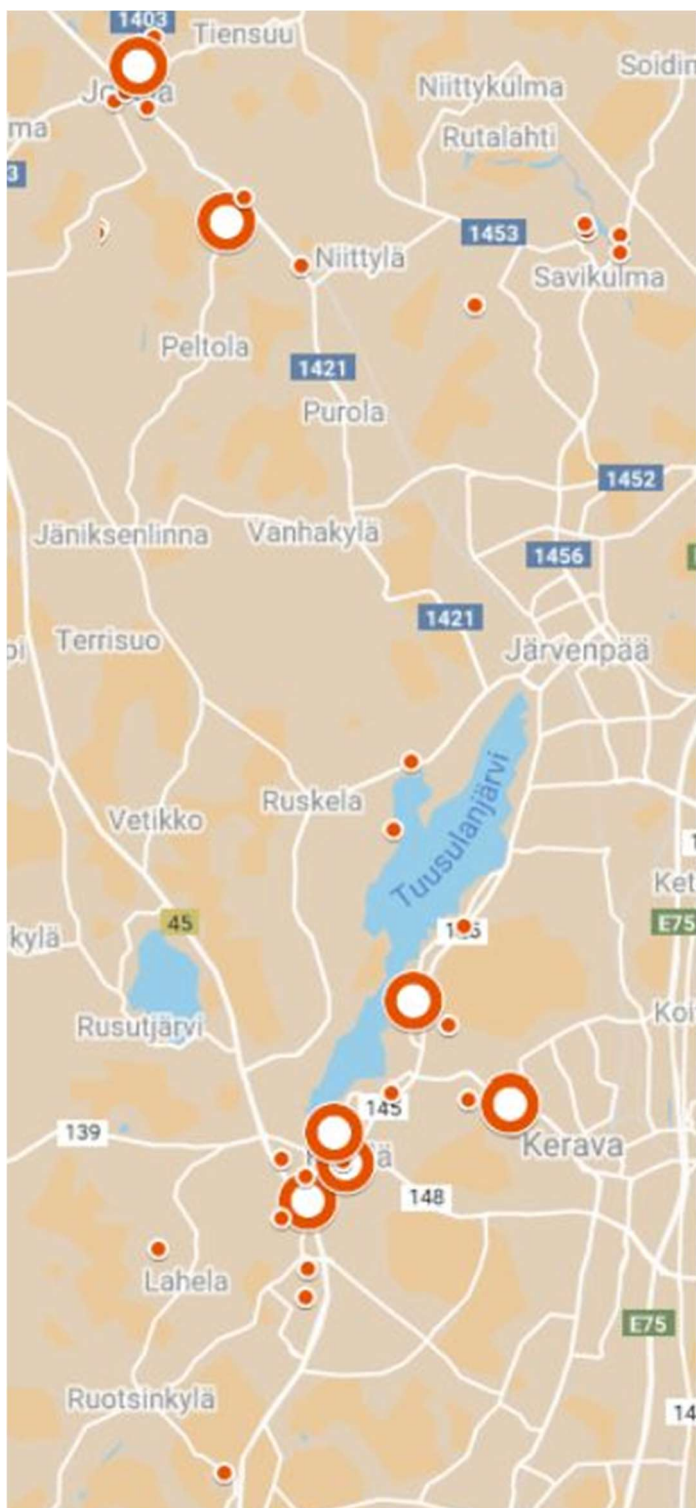

Kahdenkymmenen tai useamman pikkuvarpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 20 yksilön paikat pisteellä.

Varpus- ja pikkuarpushavainnot 2021 karttapohjalla, Tuusula

Kymmenen tai useamman varpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 10 yksilön paikat pisteellä.

Kahdenkymmenen tai useamman pikkuvarpusyksilön tapaamispaikat on merkitty isolla symbolilla. Alle 20 yksilön paikat pisteellä.

